

KANSANHUOLTOMINISTERIÖ.

Helsingissä

15 p:nä kesäkuuta 1945.

Kiertokirje N:o 215.

Kansanhuoltolautakunnille.

Ostokorttien käsittely ja ostokorttikirjanpito.

SISÄLLYSLUETTELO:

	Sivu		Sivu
Ostokorttien hoidosta vastuussa olevat henkilöt	1	Ostokorttien vaihdot yleisen korttijakelun aikana	6
Ostokorttien säilytys	1	Kuitin antaminen palautetuista ostokortteista	6
Ostokorttikirjanpito	2	Palautettujen ostokorttien mitätöiminen	6
Kansanhuoltolautakunnille lähetettävät korttimäärät	3	Vialliset ostokortit	7
Ostokorttien vastaanotto	3	Ostokorttien osaliuskat ja irtokupongit	7
Ostokorttien käsittely yleisen korttijakelun aikana	4	Kansanhuoltolautakunnalle tilitettyjen kuponkien käsittely	7
Yleisostokortin tarkkailuliuskojen ja ne korvaavain poliisitutkintopöytäkirjojen käsittely	4	Vanhoiden ostokorttien palauttaminen lomakevarastolle	8
Yleisessä korttijakelussa jakamatta jääneet ostokortit	4	Ostolupakortit, jauhatuskortit yms.	9
Varsinaisten ostokorttien inventointi ..	5	Ostokorttien, osaliuskojen ja kuponkien polttaminen	9
Erikoisostokorttien inventointi	6	Erikoiskuponkien käsittely	9
		Vanhoiden määräysten kumoaminen	9

Ostokorttien hoidosta vastuussa olevat henkilöt.

Kansanhuollonjohtajan tehtävänä on pitää huolta siitä, että ostokortteja käsitellään ja säilytetään huolellisesti ja määräysten mukaisesti sekä että ostokorttien antaminen tapahtuu voimassa olevia määräyksiä noudattaen [Säännöstelytiedoituksia, ryhmä 1/alaryhmä 1 ST N:o 13 (691) § 20]. Asetuksen kansanhuollonjohtajalle täten asettamien velvollisuuksien laiminlyömisestä kansanhuollonjohtaja on henkilökohtaisesti vastuussa.

Kansanhuollonjohtajan on käytännöllisesti järjestettävä ostokorttien hoito niin, että yhden henkilön tehtävänä on pitää huolta ostokorttipäävarastossa tapahtuneista muutoksista ja jonkun toisen henkilön taas ostokorttikäsi- ja varastossa tapahtuneista muutoksista. Viimeksi mainitun henkilön tulee huolehtia myös ostokorttileimojen turvallisuudesta säilytyksestä.

Ostokorttien säilytys.

Maan kulutustarviketilanteen kiristymisestä on ollut seurauksena, että laittomalla tavalla käyttöön joutuneet ostokortit ovat tulleet yhä halutuimmiksi ja täten jopa kauppatavaraksikin. Kun taas toiselta puolen ostokorttien teknillinen painoasu on saatettu sellaiseksi, että ostokorttien väärentäminen on käynyt miltei mahdottomaksi, ostokorttivarkaudet ovat erittäinkin kansanhuoltotoimistoissa tulleet viime aikoina entistä runsaslukuisimmiksi. Niinpä toukokuun v. 1945 yleisen ostokorttijakelun aikana anastettiin erilaisia ostokortteja yli 60,000 kpl.

Sen vuoksi on ostokorttivarkauksien estämiseksi kansanhuoltolautakunnissa jatkuvasti kiinnitettävä mitä vakavinta huomiota ostokorttien turvalliseen varastointiin. Ostokortit on säilytettävä jossakin paikkakunnalla tarkoitukseen käytettävissä olevassa holvissa, jolloin kuunan, seurakunnan

pankkien tai säästökassojen holvit tulevat kysymykseen. Säilytettäessä ostokortteja kassaholvissa tai kassakaapissa, joihin muillakin kuin asianomaisilla kansanhuoltoviranomaisilla on pääsy, on päästävä siihen, että holvissa ostokortteja varten on erillinen lukittava osasto tai laatikko ja että kassakaapissa mahdollisuuksien mukaan on ostokortteja varten erillinen lukittava osasto tai lokero. Kansanhuoltolautakunnassa säilytettävä käsivarasto täytyy olla rajoitettu aivan välttämättömimpään päivän tarpeeseen. Yön ajaksi kansanhuollonjohtajan tai ostokorttien hoidosta vastuussa olevan henkilön tulee ottaa käsivarasto ja myös ostokorttileimasimet mukaansa, ellei ole kunnollista kassakaappia käsivaraston säilyttämistä varten.

Ellei ostokorttien säilytystä holvissa tai kassakaapissa ole mahdollista järjestää, kansanhuoltolautakunnan on huolehdittava riittävän tehokkaan *vartiointin* aikaansaamisesta. Vartiointi on järjestettävä myöskin, milloin ostokorttivarasto tai osa siitä on esim. ostokorttien yleisen jakelun toimitamista varten kansanhuoltotoimistossa vähemmän turvallisesti varastoituna.

Mikäli kunnalliset viranomaiset kieltäytyvät järjestämästä vartiointia, kansanhuoltoministeriö on suostunut siihen, että se kansanhuollonjohtajan kirjallisesta esityksestä, johon on liitetty kunnan viranomaisten lausunto, suorittaa vartiointin aiheuttamat kustannukset etukäteen valtion varoista. Tällaiset valtion varoista etukäteen suoritettavat kustannukset ministeriö tulee asianomaisessa järjestyksessä perimään kunnilta takaisin.

Siinä tapauksessa, että ostokorttiansuksia kaikesta huolimatta kansanhuoltolautakunnassa tapahtuisi, sen on ryhdyttävä ainakin seuraaviin toimenpiteisiin:

1) ostokorttien anastamisesta on heti ilmoitettava lähimmälle poliisiviranomaiselle;

2) murto- ja varkaustapauksissa on mahdollisuuden mukaan jätettävä tapahtumapaikka koskemattomaksi, siksi kunnes poliisiviranomainen on ehtinyt tutkia sen;

3) heti poliisiviranomaisen suoritettua paikalla tarpeelliset tutkimukset kansanhuoltolautakunnan on tarkalleen todettava, mitkä määrät ostokortteja, osaliuskoja, leimasimia, ostolupavihkoja ja muuta omaisuutta on anastettu;

4) kansanhuoltolautakunnan on sopivalla tavalla kehoitettava paikkakunnan kauppa-liikkeitä ja lähiseudun, varsinkin asutuskeskusten kansanhuoltolautakuntia tarkoin valvomaan niihin tarjottavia ostokortteja ja ilmoittamaan kaikista epäilyttävistä tapauksista lähimmälle poliisiviranomaiselle;

5) kansanhuoltolautakunnan on heti puhelimitse ilmoitettava kansanhuoltoministeriölle anastuksesta ja anastetuista määristä.

Ostokorttikirjanpito.

Kansanhuoltolautakuntien tulee pitää tarkkaa kirjanpitoa ostokorttivaraston muutoksista.

Peruskirjana, johon on tehtävä merkinnät kaikista ostokorttivarastossa tapahtuneista muutoksista, käytetään *varastokirjaa J 173*, jollainen on aikoinaan toimitettu kaikille kansanhuoltolautakunnille.

Kutakin voimassaolevaa korttia varten varataan oma sivu. Paitsi korttilajia osoitettavaa merkintää, otsikkoon on merkittävä myös kortin voimassaolo- tai voimaantuloaika.

Varastokirjan alkuun on laadittava *sisällysluettelo*. Sitä mukaa kuin varastokirjasta otetaan käyttöön uusia sivuja, sisällysluettelo on tehtävä vastaavat merkinnät.

Varastokirjan saanut-puolelle merkitään ensimmäiseksi vienniksi kutakin korttilajia koskevaan kohtaan kansanhuoltoministeriön lomakevarastolta saapuneiden korttien määrät erikseen kunkin lähetyksen osalta. Mikäli vastaanotetusta määrästä tehty merkintä myöhemmin osoittautuu virheelliseksi, oikaisu on tehtävä korjausvientii käyttämällä eikä entistä merkintää raaputamalla.

Niinkuin jäljempänä eri yhteydessä selostetaan, ostokortti-inventointi on suoritettava välittömästi sen jälkeen, kun yleinen ostokorttien jakelu on saatu suoritetuksi. Korttijakelussa jaettujen korttien määrät lasketaan, niinkuin jäljempänä tarkemmin selostetaan, ostokorttihakemuslomakkeiden tai jakelulistojen mukaan ja merkitään antanut-puolelle varaston vähennyksenä.

Uusien ostokorttien ensimmäisestä inventoinnista lähtien on kaikista annetuista korteista tehtävä merkinnät lomakkeille

J 193 ja J 194, joita on käytettävä myös milloin korttijakelun aikana on välttämättömyksiä suorittaa korttien vaihtoja ja on täten jaetuista korteista otettava kuittaussarakkeeseen vastaanottajan omakätinen kuittaus, jolloin tyhjiä sarakkeiden yli on vedettävä vaakasuora viiva merkiksi siitä, että näitä kortteja ei ole jaettu. Kansanhuoltovirkailijat eivät missään tapauksessa saa itse kuittaamalla ottaa toimittaakseen mitään yleisölle jaettavia kortteja, kuten joissakin kansanhuoltolautakunnissa on menetelty. Samoin on mahdolliset korjaukset suoritettava kirjanpidon edellyttäminä *oikaisuvienteinä.*

Edelliseen lomakkeeseen J 193 tehdään merkinnät kaikista yleisen korttijakelun jälkeen annetuista varsinaisista ostokorteista, mikäli kysymyksessä, eivät ole jäljempänä sivulla 4 mainitunlaiset yleisessä ostokorttien jakelussa jakamatta jääneet ostokortit. Jälkimmäiseen lomakkeeseen J 194 taas tehdään merkinnät annetuista erikoisostokorteista.

Sitä mukaa kuin näitä lomakkeita otetaan käytäntöön ne on erikseen *juoksevasti numeroitava.*

Edellämainittujen lomakkeiden J 193 ja J 194 mukaan jaettujen ostokorttien määrät on merkittävä varastokirjaan antanut-puolelle varaston vähennyksenä päivittäin tai ainakin sitä mukaa kuin ne ovat tulleet täyteenmerkityiksi.

Tässä yhteydessä on huomattava, että jokaisesta lomakkeen J 193 mukaan annetusta varsinaisesta ostokortista *on heti lisäksi tehtävä merkintä* asianomaista henkilöä koskevan *ostokorttihakemuslomakkeen* siihen sarakkeeseen, josta on erikseen määrätty ostokorttien jakelua koskevilla ohjeissa. Jos esim. kortti vaihdetaan toiseen, ei missään tapauksessa saada hakemuslomakkeesta pyyhkiä pois edellistä merkintää.

Varastokirjaan on varaston lisäyksenä merkittävä myös sellaiset ravitsemisliikkeiltä yms. takaisin saadut erikoisostokortit, jotka on niille luovutettu vaihtoja varten, koska ravitsemisliikkeille yms. luovutettujen erikoisostokorttien kokonaismäärät on niitä luovutettaessa ollut merkittävä lomakkeeseen J 194, jonka kautta ne ovat tulleet vähennyksenä ostokorttivarastoon. Niinikään on ostokorttivaraston lisäykseksi varastokirjaan merkittävä ne yleisessä korttijakelussa jakamatta jääneet kor-

tit, jotka jakelua varten on säilytetty yhdessä hakemuslomakkeiden kanssa erillään ostokorttivarastosta, mutta jotka sittemmin siitä jäljempänä olevien määräysten mukaan palautetaan ostokorttivarastoon.

Kansanhuoltolautakunnille lähetettävät korttimäärät.

Kansanhuoltoministeriön lomakevarasto lähettää kansanhuoltolautakunnille yleistä ostokorttijakelua varten voimaan tulevia ostokortteja vastaavien edellisten korttien jakelumäärien perusteella, jonka lisäksi toimitetaan jokin määrä kortteja jakeluvaraksi. Täten toimitettujen ostokorttien riittävyys on *heti tarkistettava* ja mahdollinen *lisätilaus on tehtävä välittömästi tämän jälkeen kirjallisesti ja tarkoin perustellen.* Tarkoitukseen käytetään ostokorttitalauslomaketta J 234. Puhelin- tai muunlaisia tilauksia ei hyväksytä muuta kuin *erittäin kiireellisissä tapauksissa.*

Ostokorttien vastaanotto.

Ostokortteja vastaanottaessaan kansanhuoltolautakuntien tulee menetellä seuraavasti:

1. Pakettikortista on todettava, että paketti on saapunut sille kansanhuoltolautakunnalle, jolle se on osoitettu. Jos paketti kuuluu jollekin toiselle kansanhuoltolautakunnalle, se on heti lähetettävä oikealle vastaanottajalle ja *on asiasta tehtävä ilmoitus kansanhuoltoministeriön lomakevarastolle.*

2. Kirjattua virkapakettia postista noutamaan lähetetyn henkilön, jonka tulee olla kansanhuoltotoimiston toimihenkilön, on pakettia vastaanottaessaan heti tarkastettava paketin päällyys ja jos tarkastus osoittaa sen kuljetuksen aikana vioittuneen tai jos ilmenee, että päällyksessä on merkkejä paketin avaamisesta ja uudelleen sulkemisesta, hänen on heti vaadittava postitoimistolta kirjallinen todistus paketin kunnosta.

3. Paketin saavuttua kansanhuoltotoimistoon sen päällyys on vielä uudelleen tarkastettava edellisessä kohdassa mainitussa tarkoituksessa ja tavalla. Milloin päällyksen ulkonainen kunto antaa vähänkin aiheutta olettaa, että sen repeytymistä olisi voitu saada ostokortteja ulos tai että paketti olisi

avattu ja uudelleen suljettu, paketin avaamisen on toimitettava siten, että sen päällyspaperi leikataan paketin keskeltä poikki mahdollisimman vähän vahingoittaen pakettin sulkemisliiמואוס. Senjälkeen täten muodostuneet päällystukset poistetaan ja varustetaan pakettin sisältöä ja saapumispäivää koskevilla merkinnöillä ja säilytetään siksi, kunnes on saatu varmuus, että paketissa ollut ostokorttimäärä vastaa lähetettyä määrää tai kunnes mahdolliset tutkimukset ostokorttien häviämisen johdosta on suoritettu loppuun.

4. Paketti on heti edellisessä kohdassa tarkoitettulla tavalla tai muuten avattava ja siinä olevien ostokorttien määrä todettava kappaleen tarkkuudella korttien juoksevia numeroita seuraten. Tarkastuslaskennan tulee suorittaa vähintään kaksi henkilöä.

5. Paketissa olevan vastaanottokuitin A- ja B-kappaleisiin on merkittävä saapuneet korttimäärät ja niiden numerot. Mikäli pakettin ulkonaisessa kunnossa on todettu jotakin erikoista, tästä on tehtävä merkintä vastaanottokuittiin. Laskennan suorittaneiden henkilöiden on allekirjoitettava vastaanottokuitin A- ja B-kappaleet.

6. Vastaanottokuitin A-kappale on heti tarkastuksen jälkeen lähetettävä kansanhuoltoministeriön lomakevarastolle. Lisäksi on vastaanottokuitti varustettava kh-lautakunnan leimalla ja kh-johtajan tai ostokorttivarastosta vastuussa olevan henkilön allekirjoituksella.

Ostokorttien käsittely yleisen korttijakelun aikana.

Päävaraston hoitajan tulee pitää myöskin yleisen korttijakelun aikana korttilajeittain kirjanpitoa jakeluun annetuista korteista. Luettelosta tulee ilmetä, milloin kortit on annettu, kenelle jakajalle tai mille jakeluryhmälle ne on annettu sekä korttien vastaanottajan kuittaus. Varastonhoitajan on tehtävä ilmoitus päävarastosta kullekin jakajalle tai jakeluryhmälle päivittäin annetuista ostokorteista. Tämä ilmoitus on tehtävä henkilölle, joka on vastuussa yleisestä ostokorttijakelusta tai, ellei tällaista ole erikseen määrätty, kansanhuoltojohtajalle.

Yleinen korttijakelu, tapahtuipa se mil-

laisen järjestelmän mukaan tahansa, on joka tapauksessa siten järjestettävä, että jakajat ja jakeluryhmät päivittäin jakelun päätyttyä ostokorttihakemuksista tai erillisistä jakeluluetteloista tarkistavat jaettujen ostokorttien lukumäärän korttilajeittain. Täten todettu jaettujen korttien määrä ja jakeluvastoon jääneiden korttien määrä on ilmoitettava jakelun valvojalle jakeluryhmittäin. Jakajain ja jakeluryhmäin on lisäksi päivittäin verrattava jakelun alkaessa jakeluvastossa olleiden sekä päävarastosta saatujen korttien määrä jaettujen korttien ja jakeluvastoon jääneiden korttien määriin. Jos tämä vertailu osoittaa pieniäkään eroavaisuuksia jakeluvastomäärien välillä, ne on heti selvitettävä.

Yleisostokortin tarkkailuliuskosten ja ne korvaavain poliisitutkintopöytäkirjain käsittely.

Ostokorttien jakajain on luovutettava yleisostokorteista irrotetut tarkkailuliuskat ostokorttien jakelun valvojalle tositteina jaetuista korttimääristä.

Tarkkailuliuskat on säilytettävä ostokorttien päävaraston yhteydessä siksi, kunnes kansanhuoltoministeriön tai piiritoimiston tarkkailija on suorittanut ostokorttijakelun tarkastuksen ja antanut luvan niiden hävittämiseen.

Mikäli ostokortteja yleisessä korttijakelussa on luovutettu poliisitutkintopöytäkirjain nojalla tarkkailuliuskaa vaatimatta, pöytäkirjat on yhdessä tarkkailuliuskain kanssa jätettävä tositteena jakelun valvojalle. Yleisen ostokorttien jakelun tositteina olevat tutkintopöytäkirjat on säilytettävä erillisenä numeroituna ryhmänä kansanhuoltotoimiston arkistossa.

Yleisessä korttijakelussa jakamatta jääneet ostokortit.

Sellaisista ostokorteista, jotka inventointipäivään mennessä ovat jääneet jakamatta ja jotka säilytetään ostokorttihakemuslomakkeiden kanssa erillään korttivarastosta, on heti korttijakelun päätyttyä tehtävä luettelo kahtena kappaleena, joista toinen lähetetään piiritoimistolle ja toinen jää kansanhuoltolautakunnalle.

Nämä kortit on katsottava inventoinnissa *jaetuiksi* korteiksi, eikä niitä näinollen saada aikoinaan asiakkaalle luovutettaessa enää merkitä lomakkeeseen J 193. Kuitaus luovuttamisesta on otettava joko ostokorttihakemuslomakkeeseen tai lomakkeeseen J 298.

Ellei näitä kortteja syystä tai toisesta, kuten esim. kuolemantapauksen johdosta tai paikkakunnalta muuttamisen vuoksi noudeta, ne palautetaan ostokorttivarastoon lisäyksenä. Vastaavat hakemuslomakkeet mitätöidään ja säilytetään ensimmäisessä kohdassa mainitun luettelon yhteydessä.

Varsinaisten ostokorttien inventointi.

Varsinaisten ostokorttien inventointi on suoritettava aina välittömästi sen jälkeen kun yleinen korttijakelu on saatu suoritetuksi, viimeistään jakelukuukautta seuraavan kuukauden 15 päivänä. Seuraava samojen korttien inventointi on suoritettava, ellei toisin määrätä, silloin kun korttien voimassaoloaika päättyy, siis tammi-, touko- tai syyskuun viimeisenä päivänä. Täten 1/2—31/5 voimassa olevien korttien ensimmäinen inventointi on suoritettava viimeistään 15/2 ja seuraava inventointi 31/5, 1/6—30/9 voimassa olevien korttien ensimmäinen inventointi viimeistään 15/6 ja seuraava inventointi 30/9, 1/10—31/1 voimassa olevien korttien ensimmäinen inventointi viimeistään 15/10 ja seuraava inventointi 31/1.

Varsinaisten ostokorttien inventointilomakkeena on käytettävä, ellei toisin määrätä, lomaketta J 302. Kansanhuoltoministeriön lomakevarasto toimittaa näitä lomakkeita kansanhuoltolautakunnille tarpeellisen määrän erikseen kutakin inventointia varten.

Inventointilomake on laadittava neljänä kappaleena, joista kaksi on lähetettävä kansanhuoltoministeriön lomakevarastolle, yksi kansanhuoltopiirin toimistolle ja yksi jää kansanhuoltolautakuntaan.

Ostokorttien inventointi on suoritettava siten, että jakelun valvojalle tai kansanhuollonjohtajalle päivittäin tehdyistä ilmoituksista todetaan, paljonko ostokortteja on yleisessä korttijakelussa jaettu. Suorittamalla laskenta päivittäin korttijakelun

aikana nähdään helposti, pitääkö toiselta puolen jakelua varten päävarastosta luovutettujen ja toiselta puolen jäljellä olevien korttien yhteismäärä yhtä.

Jaettujen korttien määrä vähennetään lomakevarastolta saatujen ostokorttien kokonaismäärästä ja jäännös verrataan varastossa olevien ostokorttien määrään. Huomattava on, että varastossa oleviksi korteiksi on tällöin laskettava päävaraston, käsivaraston ja korttijakelua varten muodostettujen jakeluvastojen yhteismäärä lisättynä lomakkeita J 193 käyttäen ennen inventointia vaihdettujen ostokorttien määrällä. Varastossa oleviksi ei sensijaan saada laskea yleisessä korttijakelussa jakamatta jääneitä korttivarastosta erillisinä hakemuslomakkeiden mukana säilytettyjä ostokortteja, vaan on ne laskettava jaetuiksi, kuten edellä jo on selostettu.

Mikäli yleisessä ostokorttien jakelussa ei ole jaettu vaatetus- ja joitakin muita varsinaisia ostokortteja, inventointi on ulotettava koskemaan myös näitä siten, että vastaanotetuiksi merkitään ao. sarakkeeseen kaikki korttien voimaantulosta lähtien vastaanotetut, jaetuiksi kaikki siihen mennessä jaetut kortit sekä varastoksi inventointipäivänä varastossa oleva määrä tarvittaessa tarkistettuna.

Ellei edellämainitulla tavalla laskettu jäljellä olevien korttien määrä pidä yhtä tarkistettum määrän kanssa, on suoritettava tarkistuslaskenta ostokorttihakemusten perusteella n.s. tukkimiehen laskennalla siten, että hakemuslomakkeet käydään lävitse ja jokaisesta annettusta kortista tehdään merkintä paperiarkille, johon on kullekin kortille varattu sarake. Merkintänä käytetään numeroa 1, paitsi jokaisen viiden merkinnän kohdalle vedetään poikki- viiva, joka yhdistää 4 edellistä merkintää. Näin syntyy seuraava kuvio: /—/—/—/, joka vastaa viittä korttia. (Vaakasuoja viiva pitää olla tietenkin yhtenäinen. Kuviota ei ole nimittäin ladontateknillisistä syistä saatu sellaiseksi kuin pitäisi.)

Ellei eroa pystytä selvittämään, inventointilomakkeeseen on merkittävä ostokorttihakemusten perusteella laskien saadut jakelumäärät, minkä lisäksi kansanhuoltolautakunnan on annettava yksityiskohtainen selonteko todetuista eroavaisuuksista ja niiden todennäköisistä syistä.

Paperiarkit, joita käytetään apuna jaet-

tujen korttien määrää laskettaessa ostokorttihakemuslomakkeista n. s. tukkimiehen laskentaa suorittaen, on ehdottomasti säilytettävä, sillä tarkastusten yhteydessä on ne esitettävä osoitukseksi siitä, että laskenta todella on suoritettu.

Kansanhuoltolautakunnan tulee suorittaa myös muut inventointilomakkeen edellyttämät yhteenlaskutoimitukset.

Erikoisostokorttien inventointi.

Erikoisostokorttien inventointi on suoritettava aina varsinaisten ostokorttien korttikauden päättyessä, ellei toisin määrätä, siis 30/1, 31/5 ja 30/9. Inventointilomakkeena käytetään lomaketta J 308.

Jaetuiksi korteiksi merkitään lomakkeiden J 194 ja ravitsemisliikkeille jaetuista erikoisostokorteista ehkä olevan erillisen kirjjanpidon mukaan jaettujen erikoiskorttien määrät.

Ostokorttien vaihdot yleisen korttijakelun aikana.

Vaihtoja saadaan yleisen korttijakelun aikana suorittaa vain kirjallisen hakemuksen perusteella ja vain, mikäli kansanhuoltolautakunta voi hoitaa korttien vaihdot niin, että sen kautta ei tule sekaannusta ostokorttikirjanpitoon.

Niinkuin edellä on ostokorttikirjanpitoa koskevassa kohdassa mainittu, kaikista yleisen korttijakelun aikana vaihdetuista korteista on tehtävä merkinnät lomakkeelle J 193. Näitä kortteja ei merkitä inventointilomakkeeseen yleisessä ostokorttijakelussa jaetuiksi, vaan on ne inventoinnin yhteydessä otettava huomioon varastossa olevien korttien lisäyksenä, kuten inventointia koskevissa ohjeissa on mainittu.

Kansanhuoltolautakunnalle vaihdon kautta palautettuja, vielä ilman nimeä olevia kortteja ei saada sekoittaa ostokorttivarastoon, vaan tällaiset kortit on tehtävä heti mitätöimiksi sillä tavalla kuin jäljempänä on tarkemmin selostettu, vaikka ne muutoin kelpaisivatkin uudelleen käytettäviksi.

Kuitin antaminen palautetuista ostokorteista.

Kun kortinvaihdon, kuolemantapauksen ja sotapalvelukseen astumisen johdosta tai muista syistä kansanhuoltolautakunnalle pa-

lautetaan kortteja, kortin luovuttajalle on annettava kuitti vastaanotetuista korteista. Kuitti on laadittava myös sellaisista palautetuista korteista, jotka ovat tulleet postin välityksellä.

Kuittina on käytettävä lomaketta J 237. Kuitti palautetuista korteista kirjoitetaan kolmena kappaleena, joista A-kappale annetaan kuitiksi korttien luovuttajalle, B-kappale kiinnitetään palautettuihin, mitätöimiksi tehtyihin kortteihin ja C-kappale jää kansanhuoltolautakunnalle kuittivihkon kantaan. Kuitti palautetuista korteista kirjoitetaan kullekin kortin haltijalle erikseen.

Kuittia annettaessa on siihen tarkoin merkittävä korttilaji sekä monenko kokoukukauden kortit palautetaan samoin kuin osakuukauden korteista jäljellä olevien koko-, osa- ja erikoiskuponkien määrät.

Kansanhuoltolautakunnalle palautetut kortit on säilytettävä, kunnes ne kansanhuoltoministeriön tarkkailijan tai kansanhuoltopiirin piiri- tai apulaispiiritarkkailijan — *ei aluetarkkailijan* — tarkastuksen jälkeen saadaan hänen valvontansa alaisena polttaa. Tarkastus on toimitettava toteamalla, että kaikki lomakkeiden J 237 C-kappaleita vastaavat B-kappaleet ovat korttien mukana, minkä lisäksi on tarkastettava, että kaikki kuitin mukaan palautetuiksi ilmoitetut kortit ja kupongit ovat jäljellä. Polttamisesta on laadittava pöytäkirja, josta tulee ilmetä, mitä on poltettu.

Palautettujen ostokorttien mitätöiminen.

Ostokortit, jotka on palautettu kansanhuoltolautakunnalle esim. kortin vaihdon, kuolemantapauksen tai sotapalvelukseen astumisen johdosta jne., on myös tehtävä mitätöimiksi leimaamalla niiden sekä kanta-että kuponkiosat „mitätön” leimasimella.

Mitätöiminen on suoritettava heti ostokortteja vastaanotettaessa.

Mitätöityjä kortteja ei lasketa ostokorttivarastoon kuuluviksi. Kun henkilö, joka on palauttanut ostokortit kansanhuoltolautakunnalle, taas on oikeutettu saamaan ostokortit, hänelle annetaan uudet kortit, joista liiat kupongit on irroitettava.

Kansanhuoltolautakunnalle palautettujen korttien joukossa ei siis saa esiintyä kortteja ilman, että ne on tehty mitätöimiksi.

Vialliset ostokortit.

Jos korttivarastoon sisältyy ainoastaan muutamia yksityisiä viallisia kortteja, niin ne säilytetään varastossa samalla tavoin kuin virheettömätkin.

Jos niitä taas esiintyy suurempia määriä, ne saadaan polttaa vain kansanhuoltoministeriön tai piirin tarkkailijain — ei aluetarkkailijain — toimesta ja valvonnan alaisena. Polttamisesta on laadittava pöytäkirja, josta ilmenee, mitä on poltettu. Pöytäkirja on säilytettävä ostokorttivaraston tarkastusta varten. Näin poltettujen korttien määrä on merkittävä vähennyksenä myös varastokirjaan. *Viallisia kortteja ei saada lähettää lomakevarastolle.*

Ostokorttien osaliuskat ja irtokupongit.

Osaliuskalla tarkoitetaan sellaista ostokortin osaa, johon sisältyy myöskin ostokortin kantaosa.

Kansanhuoltolautakunnan varastossa olevat ostokortit ilmoitetaan inventointilomakkeessa, samoin kuin korttikirjanpidossa *ainoastaan kokoliuskoina*. Sellaisessa tapauksessa, jossa kortin saajalle annetaan ainoastaan esim. 1 kuukauden kortti, kun liuskassa on 4 kuukauden kortit, tulee tämän siis esiintyä ostokorttikirjanpidossa kokoliuskana. *Kansanhuoltolautakuntaan jäävä osaliuska on tehtävä mitättömäksi*. Mitätöiminen tapahtuu „mitätön” leimasimella, jollainen kullekin kansanhuoltolautakunnalle on aikanaan lähetetty. Leimojen tulee esiintyä sekä korttien kanta- että kuponki-osassa. Erikoisesti on huomattava, että *mitätöiminen on suoritettava heti korttia annettaessa*, kun kokoliuskasta on osakin irroitettu. *Kansanhuoltolautakunnan hallussa ei saa siis esiintyä osaliuskoja ilman „mitätön” leimausta*. Näin mitättömäksi tehtyjä, osaliuskoiksi leikattuja kortteja ei lasketa korttivarastoon.

Mitä osaliuskoista edellä on mainittu koskee myös suurempia yhtenäisiä kuponkiryhmiä.

Osaliuskat samoin kuin ostokorteista irroitettut kupongit on kerättävä reiällä varustettuihin, lukittaviin laatikkoihin. Tarkoitukseen voidaan käyttää mukavasti, sitten kun asiasta on sovittu valtiollisten vaalien vaalilautakunnan puheenjohtajan kanssa, valtiollisten vaalien vaaliurnia.

Osaliuskat ja irtokupongit on pudotettava mitätöityinä asiakkaan läsnäollessa urnaan. Urna on sopivin väliajoin — joko päivittäin tai ainakin viikoittain — tyhjennettävä, siellä olevat osaliuskat ja irtokupongit paketoitava ja paketin päälle merkittävä, minkä ajan kuponkeja ja osaliuskoja se sisältää. Vaihtoehtoisena menettelytapana eri aikoina kertyneitten osaliuskain ja irtokuponkien erottamisessa toisistaan voidaan käyttää tapaa mainituin väliajoin sijoittaa tarpeellisilla merkinnöillä varustettu välilehti osaliuskain ja irtokuponkien säilytyspaikkaan. Ostokorttivaraston hoitajan on oltava läsnä urnan avaamistilaisuudessa.

Lautakunnassa irroitettujen mitättömiksi tehdyt osaliuskat ja irtokupongit saadaan polttaa vain kansanhuoltoministeriön tai piirin tarkkailijain — ei siis missään tapauksessa aluetarkkailijan — toimesta ja valvonnan alaisena taikka suurissa kansanhuoltolautakunnissa piiritoimiston ja kh-lautakunnan sopimalla tavalla.

Kansanhuoltolautakunnalle tilitettyjen kuponkien käsittely.

A. Varsinaiset kauppalikkeet.

1. Tilityskorttien käsittely.

Ns. tilityskorttijärjestelmään kuuluvien tarvikkeiden tilitysten suhteen on meneteltävä seuraavasti:

Tukku- tai vähittäiskauppaliike, joka tilityksen suorittaa, toimittaa tilitettävät kupongit tilityskorteille J 247 kiinnitettyinä, kuten Säännöstelytiedoituksissa, ryhmä 1/ alaryhmä 3, on tarkemmin määrätty. Nämä tilityskortit liike toimittaa joko *mitätöimättöminä* tai siten *mitätöityinä*, että kuponkien tarkistus ei siitä kärsi, kansanhuoltolautakunnalle. Kansanhuoltolautakunta on velvollinen säilyttämään tällaiset tilityskortit ehdottoman murtovarmassa paikassa siihen asti, kunnes ne lasketaan ja tarkastetaan. Tarkastus on suoritettava mahdollisemman pian sen jälkeen kuin tilitys on kansanhuoltolautakunnalle jätetty ja on sen perusteella tehtävä tilityslomakkeille merkinnät tilityskorttien lukumäärästä, oikeitten kuponkien määrästä, laskennan suorittajista ja tarkastuspäivästä, minkä jälkeen kupongit on heti niin mitätöitävä, että niitä ei enää uudelleen voida käyttää. Niitä

tilityskortteja, joiden on havaittu tai epäillään sisältävän virheellisiä (vanhentuneita, väärennettyjä jne.) kuponkeja, ei saa missään tapauksessa epäilyttävien kuponkien osalta mitätöidä ennenkuin niitä koskevat tutkimukset on suoritettu loppuun. Mitätöidyt tilityskortit on säilytettävä vähintään 6 kuukautta, jonka jälkeen ne saadaan hävittää kansanhuoltoministeriön tai -piirin tarkkailijan toimesta ja valvonnan alaisena taikka suurissa kansanhuoltolautakunnissa piiritoimiston ja kansanhuoltolautakunnan sopimalla tavalla.

2. Irtokuponkien käsittely.

Vähittäisliikkeiden tilittämien leipäkortin varsinaisten kuponkien ja vaatetuskortin pistekuponkien tarkistus tapahtuu kansanhuoltopiirin toimistoissa, kuten siitä on erikseen tarkemmin määrätty. Tätä varten tulee kansanhuoltolautakunnan — saatuaan ao. vähittäisliikkeiltä tilitykset — heti sen jälkeen kun lautakunnassa on tarkastettu, että kuponkipussien tai muiden kääreiden päällä olevat merkinnät ovat yhtäpitävät liikkeiden tilityslomakkeisiin tehtyjen merkintöjen kanssa, toimittaa kuponkipussit lujasti paketoituina ja kirjattuna lähetyksenä ao:ille piiritoimistolle. Jokaista lähetystä tulee seurata kansanhuoltolautakunnan laatima luettelo liikkeistä ja niiden kuponkimääristä liikkeiden omien ilmoitusten mukaan. Kupongit tarkastettuaan palauttaa piiritoimisto luettelon kansanhuoltolautakunnalle tarkastusmerkinnöillään varustettuna. Tilityslomakkeita ei sensijaan lähetetä piiritoimistolle, vaan jäävät ne edelleen kansanhuoltolautakunnalle, jossa liikkeiden tilejä jatkuvasti hoidetaan. Koska useamman kunnan alueella toimivien liikkeiden sivumyymälöiden tarkkailutilejä pidetään siinä kansanhuoltolautakunnassa, jonka alueella pääliike tai päämyymälä sijaitsee, on sen kansanhuoltolautakunnan, joka ottaa vastaan sivumyymälän viljatuotekuponkitilitykset antaessaan kupongeista luovutustodistuksen kuitilla J 49 samalla otettava kuitista jäljennös ja toimitettava se kuponkipussin tai muun vastaavan kääreen mukana piiritoimistolle. Piiritoimistossa hävitetään kaikkien muiden liikkeiden kupongit heti tarkastuksen jälkeen paitsi niiden, joiden tilityksessä havaitaan virheellisyys.

Kauppaliikkeiden kaikkien muiden mahdollisten irtokuponkien tarkastus tulee edelleenkin tapahtumaan kansanhuoltolautakunnissa siten, että jos tilitys on yhtäpitävä jo ensi laskennassa, se katsotaan riittäväksi; ellei, niin on suoritettava toisen henkilön toimesta uusi tarkistuslaskenta. Laskennan suorittajat ovat velvolliset tekemään tilityslomakkeeseen siinä edellytetyt merkinnät. Irtokupongit on säilytettävä *mitätöimättöminä* ja murtovaaralta suojattuina vähintään 6 kuukauden ajan, jonka jälkeen ne saadaan hävittää vain kansanhuoltoministeriön tai -piirin tarkkailijan toimesta ja valvonnan alaisena taikka suurimmissa kansanhuoltolautakunnissa piiritoimiston ja kansanhuoltolautakunnan sopimalla tavalla.

B. Ravitsemisliikkeet.

1. Ravintolakortit.

Kansanhuoltolautakunnan on määrättävä ravitsemisliikkeille ravintolakorttien vaihtoa varten ravintolakorttien *perusvarasto* kullekin ravintolakorttilajille. Tämä määrätään määräämistä edeltävien keskimääräisten kuukausitilitysten mukaan. Ravintolakortteja ravitsemisliikkeelle luovutettaessa kh-lautakunnan on aina merkittävä muistiin, mitkä numerot mitäkin ravintolakortteja kullekin ravitsemisliikkeelle on annettu.

2. Peruskorteista irroitettavien kuponkien käsittely.

Peruskorteista irroitettavat maito-, liha- ja ravintorasvakupongit on tilitettävä kansanhuoltolautakunnille tilityskorteille kiinnitettynä, ja on niiden käsittelyn tapahduttava kansanhuoltolautakunnissa samalla tavoin kuin mitä kauppaliikkeiden tilityskorttien käsittelystä on määrätty.

Viljatuotekuponkien tarkistus tapahtuu kansanhuoltolautakunnassa laskemalla ja on siitä voimassa mitä kauppaliikkeiden irtokuponkien käsittelystä on määrätty.

Tilitys ravintolakorttien vaihdoista suoritetaan kansanhuoltolautakunnalle lomakkeella J 305.

Vanhojen ostokorttien palauttaminen lomakevarastolle.

Voimassa olevien korttien palauttaminen on ehdottomasti kielletty, ellei kansanhuoltoministeriön lomakevarasto anna siihen lu-

paa tai määräystä. *Vanhentuneetkin kortit saadaan palauttaa vasta, kun lomakevarasto antaa siihen luvan tai määräyksen.*

Palautettavat kortit on pakattava kestäviin paketteihin. Pakkauksessa tulee käyttää runsaasti täytepaperia (makulaa). Jokainen paketti on lujasti sidottava. *Paketit on tehtävä niin lujiksi ja kestäviksi, että ne kestävät kovankin käsittelyn ilman, että ostokortit tulevat näkyviin. Paketit on lähetettävä kansanhuoltoministeriön lomakevarastolle kirjattuna virkapaketteina.*

Palautettavista korteista on laadittava *lähetysluettelo (lomake J 292) kahtena kappaleena*, joista toinen kappale on pantava paketin sisään korttien päälle (ei missään tapauksessa paketin päälle). Toinen kappale jää kansanhuoltolautakunnalle tositteeksi ostokorttikirjanpitoa varten. Jos palautettavia ostokorttipaketteja on useampia, *jokaista pakettia on seurattava oma lähetysluettelo*. Lähetysluettelossa on mainittava paketissa olevien korttien lajit ja niiden määrät. Lähetysluettelo on varustettava kansanhuoltolautakunnan leimalla ja allekirjoituksilla. Palautettujen korttien määristä on tehtävä merkintä varastokirjaan kutakin asianomaista korttilajia koskemaan kohtaan.

Ostokortit, jauhatuskortit yms.

Mitä edellä on mainittu ostokorteista ja erityisesti erikoisostokorteista, koskee myös ostolupakortteja, jauhatuskortteja yms. kortteja, joista erikseen määrätään.

Ostokorttien, osaliuskojen ja kuponkien polttaminen.

Sen lisäksi, mitä edellä jo on mainittu ostokorttien, osaliuskojen ja kuponkien hävittämisestä, määrätään, että näissä polttamistilaisuuksissa tulee myös ostokorttien vastuunalaisen hoitajan tai kansanhuoltojohtajan olla saapuvilla.

Erikoiskuponkien käsittely.

Kansanhuoltolautakunnassa irroitettavien ostokortin erikoiskuponkien käsittelystä antaa kansanhuoltoministeriö erikseen määräykset. Tällaisia erikoiskuponkeja ovat esim. vaatetuskortin erikoiskupongit, jotka irroitetaan jalkineiden vakuutusostolupaa myönnettäessä.

Vanhojen määräysten kumoaminen.

Tällä kiertokirjeellä kumotaan aikaisemmin kiertokirjeellä N:o 374/1943 annetut vastaavat määräykset.

Apulaisosastopäällikkö *Jorma Suojanen.*

Apulaistoimistopäällikkö *Unto K. Malmi.*

Helsinki 1945. Valtioneuvoston kirjapaino.

